Podborský, Vladimír

[Müller-Karpe, Hermann. Die Vollgriffschwerter der Urnenfelderzeit aus Bayern]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1965, vol. 14, iss. E10, pp. 373-374

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/109379
Access Date: 06. 12. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

nepřekročily Karpatský oblouk směrem severozápadním. Na Moravě se jejich působením pouze modifikoval vývoj kultury nálevkovitých pohárů. Z toho hlediska by bylo dobře usměrnit i odbornou terminologii a ponechat dosavadní pojmy pro označení místních větví celého „pécelského okruhu" (v nejširším slova smyslu), případně tento pojem nahradit jiným výstižnějším tak, jak to kdysi navrhoval J. Böhm; z dnešního hlediska však již ani jeho termín „karpatská kultura" nevyhovuje.

V závěru sleduje autor konec vývoje pécelské kultury kolem r. 1900, který souvisí s ukončením časné bronzové periody v Anatolii. Celé tyto události byly zapříčiněny pohyby Hettitů, jež vyvolaly řetězovou reakci. Jisté skupiny pozdního období časněbronzové anatolské doby ustoupily před tímto tlakem k severu — v tradicích svých předchůdců — a mají podíl na vzniku pozdní fáze pécelské kultury, fáze Kostolac—Ózd—Bošáca. Těmto pozdním skupinám, opustivším Tróju kolem r. 1900, připisuje N. Kalicz výrobu obličejových uren z Ózd, která se měla udát až na místě výskytu, jejíž tvůrce však dobře znal trójskou obličejovou keramiku. V té době sílí neklid i v Karpatské kotlině; lid pécelské kultury je tísněn nositeli jak vučedolské kultury, tak kultury okrokových hrobů a utíká se za opevněná sídliště i do jeskyní Bukových hor. Splývá pak s příchozími a účastní se tak vzniku kultury vlastní doby bronzové v Karpatské kotlině.

Lze-li se na závěr odvážit celkového zhodnocení recenzované práce, nelze než znovu zdůraznit historickou závažnost výkopů v Ózd i z nich plynoucích konkluzí N. Kalicze; dokázal obecně jihovýchodní ideový původ klasické pécelské kultury; teprve novými objevy, zejména v jižní části balkánského poloostrova však bude možno odlišit vlastní etnickou anatolskou složku v pécelské kultuře a určit stupeň podílu domácího podloží na vzniku této významné kultury.

Vladimír Podborský

H. Müller-Karpe, **Die Vollgriffschwerter der Urnenfelderzeit aus Bayern.** Münchner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte, Band 6. München 1961. Str. 92, 90 tab., 12 mapek, 1 srovnávací tabulka.

Největším kladem této analytické práce evropského znalce doby popelnicových polí H. Müllera - Karpeho je soupis středoevropských bronzových mečů s plnou rukojetí, v časovém rozmezí stupňů R HA-B (s navázáním na meče typu Riegsee stupně BD), z území od střední Francie po východní Halič a od střední Itálie po Balt. Autor vědomě navazuje na práci F. Holsta o mečích s plnou rukojetí doby bronzové (vyšlou posmrtně v Mnichově 1953) a vyplňuje tak mezeru v soupisech středoevropských mečů (zejména st. HA), které nebyly zahrnuty do známé práce Sprockhoffovy.

Práce je uvedena přehledem vývoje názorů na původ bronzových mečů příslušných typů, z něhož plyne požadavek nové, pokud možno úplné materiálové edice. Shromážděný materiál — výslovně podotýkáme pečlivě shromážděný a dokonale reprodukovaný — dělí autor do řady typů, nazvaných vždy podle některé z významných lokalit; látku podává podle dílčích chronologických stupňů, které dříve sám vypracoval. Jednotlivé typy mečů jsou vyděleny na základě velmi jemného analytického studia často jen drobných technických detailů. Podle oblasti hlavního rozšíření pak uvažuje autor o místu výroby toho kterého typu. Datování je postaveno na solidních základech typologických, a je doplněno někdy též svědectvím nálezových celků; nepostrádá ovšem, jak ani při práci tohoto druhu není jinak možné, stopy schematisace, které musí být při jeho aplikaci překonávány neustálou kontrolou ostatních ukazatelů.

V případě mečů liptovského typu redukuje H. Müller - Karpe obsah tohoto výrobního okruhu. Vrací se k původnímu Eisnerovu významu pojmu meč liptovského typu a odděluje od něho ostatní příbuzné meče. Pravé liptovské meče mají podle něho tyto znaky: lehce konický, dolů se rozšiřující dřík rukojeti, široká metopovitě zdobená horizontální žebra, volná mezipole a hlavici zdobenou obyčejně trojúhelníky s výplní čar; jejich výskyt probíhá stupni HA_1—A_2 a oblast rozšíření je

vymezena od Slovenska a horních Uher (zde koncentrace) po Čechy a Slezsko (srov. starší pojetí J. Hraly, AR 6, 1954, 220, obr. 112, ačkoli i J. Hrala, podobně jako nověji V. Uhlár, Slarch VII-1, 1959, 71 ad., ukazovali na typologické odlišnosti jihoněmecké varianty mečů liptovského typu). Pravé liptovské meče nejsou podle H. Müllera - Karpeho již v oblasti jižního Německa a ovládnutí současného středoevropského trhu liptovskými výrobnami je v jeho pojetí velmi iluzorní (str. 26).

V rámci šesti základních stupňů období popelnicových polí vydělil autor celkem 25 typů mečů. Jednotlivé typy pokrývají různě velká území, v četných případech lze doložit návaznost řady časově následných typů mečů (tak např. bavorsko-hornorakouské meče typu Erlach stupně HA_1 dávají základ dlouhé výrobní tradici mečů typu Illertissen — Aldrans (HA_2) — Wörschach — Königsdorf (HB_1) atd.), i zase značnou variační šíři jiných typů. Z hlediska vývojového rytmu doby popelnicových polí lze zejména typologicko-chronologický sled produktů místních dílen (dílenských okruhů) plně akceptovat; skutečný oběh mečů však patrně stanovené časové horizonty přesahoval.

V závěru se pokouší autor využít své práce i z hlediska historicko-společenského. Charakterisuje meče období popelnicových polí jako sečnou i bodnou zbraň, čemuž nasvědčuje listovitý tvar břitu, i otvor v terči rukojeti mečů stupně HA (k připoutání meče k ruce). Hrobové nálezy mečů a kopí jsou dokladem kombinovaného způsobu boje, vedeného pravděpodobně již koňmo či na voze. Vlastní sociální profil hrobů s meči by zasluhoval ještě další rozbor, neboť v řadě případů s dochovalými nálezovými okolnostmi jde o vysloveně bohaté pohřby (Velatice, Klentnice hr. 63 — pokud jde o poměry moravské). Autor sám upozorňuje, že meče stupně HB_3 bývají obyčejně již v mohylách isolovaných od soudobých pohřebišť.

Vladimír Podborský

K. Moszyński: **O sposobach badania kultury materialnej Prasłowian,** Wrocław—Warszawa—Kraków 1962, 293 str., 2 obr.

K. Moszyński patřil bezesporu mezi největší znalce slovanské a praslovanské kultury a měl proto víc než dostatečné zkušenosti, aby mohl napsat po řadě syntetických materiálových prací také práci věnovanou metodě zkoumání praslovanské kultury, práci, ke které shromažďoval materiál několik let. Moszyński se vydání svého posledního díla nedočkal; zemřel dříve, než je stačil připravit pro tisk. Redaktoři jeho práce připomínají v úvodu, že Moszyńskému scházel — podle jeho slov — jen měsíc do definitivního ukončení díla a že sami se snažili zasahovat do rukopisu co nejméně (doplnili např. některé chybějící části odpovídajícími partiemi ze starších prací autora). Nedoplňovali text nejnovějšími výsledky bádání, které by na některých místech korigovaly autorovy názory, i když by to byl Moszyński sám patrně udělal.

Autor v úvodu práce určil prameny, ze kterých musí vycházet bádání o materiální kultuře Praslovanů: prameny historické (psané i ikonografické), filologické, etnografické a archeologické. Moszyński zdůrazňoval, že žádnému z těchto pramenů a jim odpovídajících metod nenáleží priorita a že pouze jejich souhrn umožňuje postihnout skutečnost. Každá z těchto disciplín má svou speciální metodu a Moszyński chtěl ukázat přednosti i nedostatky každé z nich při zkoumání materiální kultury Praslovanů.

Moszyński chápe Praslovany jako velkou etnickou skupinu, složenou z kmenů, které žily v úzkém kontaktu a užívaly tentýž společný praslovanský jazyk, který měl jen místní odchylky. Časově dělí Praslovany na dva úseky: mladší — od počátku našeho letopočtu do 6. stol. n. l. a starší — před začátkem našeho letopočtu až do období, kdy se praslovanské kmeny vyčlenily z velké skupiny indoevropanů. Rozlišuje Protoslovany — jazykově-etnickou skupinu v II. a I. tisíciletí před n. l. a Praslovany, které datuje do první poloviny n. l.

Vlastní práce, věnovaná metodám bádání, je rozdělena na tři úseky: první část je zaměřena